İlköğretimde Görevli Öğretmenlerin Epilepsiye İlişkin Bilgi, Tutum ve Davranışları

Knowledge, Attitudes and Behaviors of The Teachers Teaching at Primary Schools About Epilepsy

Birsen BİLGEN SİVRİ, Funda ÖZPULAT

Selçuk Üniversitesi, Akşehir Kadir Yallagöz Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik, Konya

Özet

Amaç: Çalışma, Akşehir ilçesindeki dört ilköğretim okulunda bulunan öğretmenlerin epilepsiye ilişkin bilgilerini ve davranışlarını saptamak, elde edilen sonuçlar doğrultusunda uygulanabilir öneriler geliştirebilmek amacıyla yapıldı.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı tipteki bu çalışmada, 1 Ekim-30 Kasım 2010 tarihleri arasında öğretmenlerin tamamına ulaşılmaya çalışıldı. Anket formu literatür bilgilerine dayanılarak oluşturuldu.

Bulgular: Çalışmamızda öğretmenlerin yaş ortalaması 38.4 (dağılım, 24-56) olduğu, %53.2'sinin erkek olduğu saptadı. %65.4'ünün 13 yıl ve daha uzun süre görev yaptığı belirlendi. Öğretmenlerin %17.7'sinin epilepsiyle bir kez karşılaştığı, %7.3'ünün bir kez müdehalede bulunduğu ve %4'ünün epilepsili bir öğrencisinin olduğu saptandı. Öğretmenlerin %47.6'sı epilepsinin kalıtsal bir hastalık olmadığını, %43.5'i epilepsinin ömür boyu sürdüğünü ve %45.2'si epilepsi nöbeti esnasında kilitlenmiş çenenin açılması gerektiğini söyledi.

Sonuç: Araştırmada genel olarak öğretmenlerin epilepsi, epilepsili okul çocuğu ve nöbet esnasında yapılacak uygulamalar konusunda bilgi eksiklikleri olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda, epilepsili çocuğun ebeveyn ile okul ilişkisinin düzenlenmesi, ebeveyn, öğretmen ve toplumun bu konudaki bilgilerinin artırılması için multidisipliner bir yaklaşımın gerekliliği önerilebilir.

Anahtar sözcükler: Bilgi düzeyi; epilepsi; okul çocuğu; öğretmen.

Summary

Objectives: Study was undertaken in order to determine knowledge and behaviors of the teachers teaching at 4 primary schools in Akşehir about epilepsy and to suggest practicable recommendations in line with the results obtained.

Methods: It was a descriptive study and in the study, all of the teachers were tried to be reached between the 1 st of October and the 30 th of November 2010. The questionnaire form was designed according to the literature information.

Results: It was found out that mean age of the teachers was 38.4 (24-56), 53.2% of them were male. It was seen that 65.4% of the teachers had a teaching career of ≥13 years. It was detected that 17.7% met epilepsy once, 7.3% intervened for epilepsy once and 4% had students with epilepsy. 47.6% of the teachers were of the opinion that epilepsy was not a genetic-disease, 43.5% thought that epilepsy lasted life long and 45.2% said that jaws of the epilepsy patient should be opened during epileptic seizures.

Conclusion: It was seen that teachers generally lacked knowledge about epilepsy, school-age children with epilepsy and actions to be done during epileptic seizures. In this sense, a multidisciplinary approach is needed in order to improve the relation between the parents of the epileptic children and the school and to increase knowledge level of the parents, teachers and the society about epilepsy.

Key words: Knowledge level; epilepsy; school-age children; teacher.

Geliş (Submitted): 19.03.2013

Kabul (Accepted): 28.04.2013

İletişim (Correspondence): Dr. Birsen Bilgen SİVRİ

e-posta (e-mail): bbilgensivri@hotmail.com

Giriş

Epilepsi, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde en sık karşılaşılan kronik ve nörolojik sorunlardan biri olup, gerek tek başına gerekse diğer hastalıklara eşlik eden bir semptom olarak morbiditeyi, mortaliteyi, iş verimini ve ülke ekonomisini olumsuz yönde etkileyen bir hastalıktır.^[1-3]

Epilepsi, dünyada özellikle de çocukluk çağında yaygın olarak görülen beyin hastalıklarından biridir.^[4] Epilepsi, çocukluk çağı sorunu olarak bilinmekle birlikte yaşamın herhangi bir döneminde gelişebilen tüm ırktaki insanları ve tüm yaş gruplarını etkileyebilen bir hastalıktır. Her yıl saptanan 125000 yeni olgunun %30'unun özellikle erken çocukluk ve adolesan döneminde başlamakla birlikte, 65 yaş üzerindeki insidansın daha yüksek olduğu belirlenmiştir.^[5]

Hastalığın şekilleri ve nedenleri çok çeşitlidir. Epilepsi krizini davet eden bazı durumlar olabilir. Örneğin uzun süreli açlık, uykusuzluk, aşırı yorgunluk, epilepsi tedavisinde kullanılan ilaçların doktor izni dışında kesilmesi ya da değiştirilmesi, hormonal değişiklikler vb.^[6] Süregelen nöbet tehdidi ve nöbet sırasında kontrolünü kaybetme deneyimi gibi etmenler, kronik hastalıklar arasında epilepsiyi özel kılmaktadır.^[7] Epilepsi tanısı alan bireyde nöbet geliştiğinde doğru, bilinçli yapılacak ilkyardımanın bilinmesi önemlidir.^[5,6] Doğru, bilinçli yapılacak ilk yardım bireyin sağlığı üzerine olumlu etkiler oluşturmaktadır.^[3,6-9] Ne yazık ki bu konuda yapılan araştırmalar, ebeveynler, öğretmenlerin ve tanı almış olan çocukların da epilepsi hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını, bu nedenle birtakım güçlükler yaşadıklarını ortaya koymuştur.^[10-41]

Kendisinin ve toplumun problemlerini çözebilecek, öğrencilerimizi yetiştirecek öğretmenlerimizin ilk yardım konusuna özel önem vermeleri önemlidir.^[15] Bu nedenle bu çalışma Akşehir ilçesi ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin epilepsi hastalığına yönelik bilgi ve tutumlarını tespit etmek, elde edilen sonuçlar doğrultusunda uygulanabilir öneriler geliştirebilmek amacıyla planlandı.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın tipi

Bu araştırma kesitsel, tanımlayıcı tipte bir çalışmadır.

Araştırmanın yapıldığı yer

Çalışma, İç Anadolu bölgesindeki bir ilçedeki ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin epilepsi hakkındaki bilgi, tutum ve davranışlarını saptamak amacı ile yapıldı.

Araştırmanın evren ve örneklem seçimi

Çalışma, Akşehir ilçesi merkez ilköğretim okullarından basit rastgele örnekleme yöntemiyle seçilen dört ilköğretim okulunda gerçekleştirildi. Araştırma için gerekli izinler alındıktan sonra, 1 Ekim-30 Kasım 2010 tarihleri arasında öğretmenlerin tamamına (n=124) ulaşılmaya çalışıldı.

Araştırmanın sınırlılıkları

Bu çalışma sonuçları sadece yapıldığı ilçedeki devlet okulları ile sınırlı tutuldu, ilçede bulunan özel okulda görev yapan öğretmenler araştırma kapsamına alınmadı.

Veri toplama aracı

Araştırmanın verileri öğretmenlere yüz yüze görüşme yöntemi ile anket uygulanarak toplandı, özel ilköğretim okulları kapsam dışı bırakılarak devlet ilköğretim okullarında çalışma yapıldı. Epilepsi ile ilgili sorular araştırmacı tarafından oluşturuldu, epilepsiyle karşılaşıldığında yapılacak temel olan müdahaleler dikkate alınarak, Sağlık Bakanlığı'nın ilk yardım eğitimi yönetmeliği doğrultusunda düzenlediği kurslarda kullanılan sorulardan ve konu ile ilgili literatür bilgisinden yararlanılarak hazırlandı.

Anketin ön uygulaması Ilıcak İlköğretim Okulu'nda görev yapan 20 öğretmen üzerinde yapıldı. Anket üzerinde gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra asıl uygulamasına geçildi, ön uygulamaya katılan öğretmenler tekrar araştırma kapsamına alınmadı. Öğretmenlerin bilgi düzeyini saptamaya yönelik oluşturulan anket formu için katılımcılara yeterli süre verilerek araştırma verilerinin toplanması sağlandı. Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, "Kişisel Bilgi Formu" başlığı altında öğretmenlerin tanıtıcı özelliklerini, epilepsi hakkında bilgiyi nereden aldıkları, epilepsiyle karşılaşış karşılaştıklarını, içeren dokuz soru bulunmaktadır. İkinci bölümde, "Öğretmenlerin Epilepsiye İlişkin Bilgi Düzeyi Formu" başlığı altında epilepsiyle ilgili bilgi düzeylerini ölçmeye yönelik 10 soru bulunmaktadır. Epilepsi ile ilgili genel bilgileri içeren ifadelerinin bir kısmının yanına "Evet", "Hayır", "Bilmiyorum" seçenekleri yazıldı, bazıları çoktan seçmeli olarak hazırlandı ve bir seçeneğin işaretlenmesi istendi. Öğretmenlerin bilgi puanlarını saptamak için oluşturulan 10 sorudan her biri, 10 puan olarak değerlendirilerek bilgi puanları hesaplandı.

Verilerin analizi

Veriler "SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 17.0" istatistiksel programı yardımıyla analiz edildi. Değerlendirmede yüzdeler ve ki-kare önemlilik testi kul-

lanıldı. Yapılan testler sonucunda verilerin normal dağılım göstermediği saptandı. Nonparametrik test varsayımlarına uygun olarak ikiden fazla grubun ölçümlerinin karşılaştırılmasında Kruskal-Wallis H-Testi, iki ayrı grubun ortalamalarını karşılaştırmak için Mann-Whitney U-Testi, değişkenler arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için ki-kare testi kullanıldı, istatistiksel olarak p yanılma düzeyi 0.01 olarak belirlendi.

Araştırmanın etik yönü

Çalışmaya İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan izin sonrasında başlandı, araştırmaya başlanmadan önce çalışmanın yapılacağı ilköğretim okullarından da gerekli izinler alındı. Ayrıca okullarda görevli öğretmenler ile görüşülerek çalışmanın amacı, içeriği, yararları ile süresi hakkında bilgi verildi ve araştırmaya gönüllü olarak katılım esas alındı.

Bulgular

Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin yaş ortalaması 38.4 (24-56) olduğu, %53.2'sinin erkek olduğu, %83.1'inin evli olduğu saptandı, %65.4'ünün 13 yıl ve daha uzun süre görev yaptığı, %46.8'inin sınıf öğretmeni olarak çalıştığı belirlendi (Tablo 1).

Öğretmenlerin %46.6'sı epilepsi hakkındaki bilgiyi televizyondan (birkaç cevap verilmiştir) ve %22.68'i kitap-gazetelerden elde edinmiştir (Tablo 2).

Epilepsili çocuk ile karşılaştığını söyleyen öğretmenlerin (41 öğretmen) %56.1'i (n=23) erkek, %31.7'sinin hizmet yılının 20 yıl üstü olduğu ve %56.1'inin sınıf öğretmeni olduğu saptandı. Öğretmenlerin hizmet süreleri boyunca %17.7'sinin epilepsiyle bir kez karşılaştığı, %7.3'ünün bir kez müdahalede bulunduğu ve %4'ünün (n=5) epilepsili bir öğrencisinin olduğu tespit edildi. Sınıfında epilepsili çocuk bulunan beş öğretmenden, hiç müdahalede bulunmadığını söyleyen dört kişi, en az beş kez cevabı veren bir öğretmen bulunmaktadır. Epilepsi ile karşılaştığını ifade eden öğretmenler (X^2 [6.813], $df=5$, $p=0.01$) ile epilepsiye müdahalede bulunan öğretmenlerle (X^2 [8.999], $df=5$, $p=0.01$) bilgi puanı arasında anlamlı ilişki saptanmadı. Epilepsi ile karşılaşma durumu ($r=0.84$), epilepsiye müdahale durumu ve epilepsi bilgi durumu arasında pozitif yönde güçlü bir ilişki vardır ($r=0.87$) (Tablo 3).

Katılımcıların %75.8'i epilepsiyi tanımlayabildi, %36.3'ü epilepsinin belirtisi olarak ağızdan tükürük ve salya akması-

Tablo 1. Öğretmenlerin sosyo-demografik özellikleri

Cinsiyet	Sayı	Yüzde
Kadın	58	46.8
Erkek	66	53.2
Medeni durum		
Evli	103	83.1
Bekar	21	16.9
Hizmet süresi (yıl)		
<1	1	0.8
1-4	12	9.7
5-8	11	8.9
9-12	19	15.3
13-16	40	32.3
17-20	12	9.7
>20	29	23.4
Branş		
Sınıf öğretmenliği	58	46.8
Matematik öğretmenliği	7	5.6
Fen bilgisi öğretmenliği	8	6.5
Sosyal bilgiler öğretmenliği	7	5.6
Diğer branşlar	44	35.5
Toplam	124	100.0

Tablo 2. Öğretmenlerin epilepsi hakkında bilgi edinme kaynakları

Bilgi edinme kaynakları	Sayı	Yüzde
Televizyon	58	46.6
Kitap	33	18.44
İnternet	48	26.82
gazete-dergi	33	4.24
Çevreden	4	2.24
Yakınımdan	2	1.11
Doktordan	1	0.55
Toplam	179	100

*Verilen cevaplar üzerinden değerlendirilmiştir.

nı tanımladı, %11.3'ü de epilepsiye beyindeki bazı damar ve enfeksiyon hastalıklarının neden olduğunu ifade etti. Epilepsi tedavisinin olup olmadığı sorusuna, %27.4'ünün "hayır" cevabı verdiği tespit edildi. %47.6'sının epilepsinin kalıtsal bir hastalık olmadığı, %43.5'inin epilepsinin ömür boyu sürdüğü ve %33.9'unun da epilepsi hastasının bilincini kaybetmeden nöbet geçirip geçirmediğini bilmediği tespit edildi. Öğretmenlerin %45.2'si epilepsi nöbeti esnasında kilitlenmiş çenenin açılması gerektiğini, %83.9'u yavaşça yan pozisyon verilmesi gerektiğini, %12.9'unun bazen epilepsi

hastalarının bağıarak şiddetli ve ani bir şekilde bilincini kaybetmesinin yanlış olduğunu söylemişlerdir.

Epilepsi bilgi puanları 10 ile 90 arasında değişmektedir ve aritmetik ortalaması 52.50 ± 17.23 arasındadır. Birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü, altıncı, yedinci, sekizinci ve dokuzuncu soruya doğru cevap veren öğretmenlerin epilepsi bilgi puanı daha yüksektir. Beşinci ve onuncu soruya doğru cevap verenler ile epilepsi bilgi puanı arasında ilişki olmadığı saptandı.

Bilgi puanı ile cinsiyet (Z :-,702, $p=0.01$), medeni durum (Z :-,105, $p=0.01$), hizmet yılı (X^2 [7.881], $df=6$, $p=0.01$), öğretmenlerin branşı (X^2 [7.775], $df=4$, $p=0.01$) arasında anlamlı ilişki olmadığı tespit edildi.

Tartışma

Epilepsi, nöbetlerin ne zaman geleceği belli olmayan paroksizmal bir bozukluktur.^[6] Literatürde epilepsi hastalarının %90'ının ilk nöbetini 20 yaşından önce geçirdiği belirtilmek-

Tablo 3. Öğretmenlerin epilepsiyle karşılaşma ve müdahalede bulunma durumları

Cinsiyet	Sayı	Yüzde
Kadın	18	43.9
Erkek	23	56.1
Toplam	41	100.0
Hizmet süresi (yıl)		
1-4	2	4.9
5-8	3	7.3
9-12	5	12.2
13-16	10	24.4
17-20	8	19.5
>20	13	31.7
Total	41	100.0

Epilepsiye müdahalede bulunma	Hiç müdahalede bulunmadım	1 kez	2 kez	3 kez	4 kez	En az 5 kez	Total
Epilepsiyle karşılaşma							
1 kez karşılaşma	15	7	0	0	0	0	22
2 kez karşılaşma	2	0	3	0	0	0	5
3 kez karşılaşma	0	2	0	1	0	0	3
4 kez karşılaşma	0	0	0	0	2	0	2
En az 5 kez karşılaşma	1	0	1	0	0	7	9
Toplam	18	9	4	1	2	7	41

tedir.^[5,6,21,41] Çocukların zamanlarının büyük bir bölümünü okulda geçirdiği düşünüldüğünde, okulda bulunan idareci ve öğretmenlere büyük sorumluluklar düşmektedir. Ne yazık ki yapılmış araştırma sonuçlarında da görüldüğü gibi okullardaki öğretmenlerin epilepsi konusunda yeterince eğitilmedikleri görülmektedir.^[25,27,33,34]

Bu çalışmada Akşehir İlçe Merkezindeki ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin cinsiyet, branş, yaş ve meslekteki çalışma süresine göre epilepsi konusundaki bilgi düzeyleri incelenmiştir.

Çalışmamızda öğretmenlerin %46.6'sı epilepsi hakkında bilgiyi televizyondan, %22.68'inin kitap, dergi, gazeteden elde ettiği bulunmuştur. Aydın ve Yıldız'ın çalışmasında da yalnızca öğretmenlerin %1.2'nin epilepsiyle ilgili bir kursa gittiği, %32.4'ünün epilepsi ile ilgili kitap-yazı, broşür, ansiklopedi okuduğu tespit edilmiştir.^[26] Erkan ve Göz'ün çalışmasında öğretmenlerin büyük bir kısmının (%68.4) daha önce ilkyardım ile ilgili eğitim almadıkları belirlenmiştir.^[11] Bu durumda da okul sağlığı hizmetleri içinde okul hemşirelerinin öğretmenlerin belli aralıklarla kronik hastalıklar konusunda bilgilendirilmesi, desteklenmesi, öğretmen-aile-sağlık personeli arasındaki iletişimin cesaretlendirilmesinin güvenceye almada açık ve net bir rolü olduğunu düşündürmektedir.^[20,39,40]

Yalnız incelediğimiz Akşehir'deki okullarda sürekli bir sağlık personeli bulunmamaktadır. Bu nedenle ilk yardım gerektiren durumlarda öğretmenlere büyük iş düşmektedir. Herhangi bir yaralanma olduğunda ilk müdahaleleri uygulamak zorundadır. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda incelemeye aldığımız sınıf ve branş öğretmenlerinin yeterli bilgiye sahip olması gerekmektedir.

Tablo 4. Epilepsi bilgi düzeyi soruları

	n	%	Mean Rank
1. Aşağıdakilerden hangisi/hangileri epilepsi (Sara) hastalığının belirtisidir?			
1. Bayılma bilinç kaybı	15	12.1	29.63
2. Kollarda, bacaklarda ya da vücutta kasılma	14	11.3	24.68
3. Yalanma ve/veya bir noktaya sabit bakma	1	0.8	52.50
4. Hepsisi	94	75.8	73.48
	$X^2 (38.104), df=3, p=0.01$		
2. Aşağıdakilerden hangisi/hangileri Epilepsi (Sara) hastalığının belirtisidir?			
1. İdrar kaçırma	2	1.6	54.25
2. Nöbetten sonra bir şey hatırlamama	12	9.7	31.58
3. Ağızdan salya ve tükürük akması	45	36.3	48.46
4. Hepsisi	65	52.4	78.18
	$X^2 (29.154), df=3, p=0.01$		
3. Aşağıdakilerden hangisi/hangileri Epilepsi (Sara) hastalığına neden olabilir?			
1. Kafa travmaları	8	6.5	51.50
2. Beyin tümörleri	3	2.4	12.67
3. Beyindeki bazı damar ve enfeksiyon hastalıkları	14	11.3	27.04
4. Anne karnında geçirilen bazı enfeksiyonlar	4	3.2	53.38
5. Hepsisi	95	76.6	70.61
	$X^2 (26.065), df=4, p=0.01$		
4. Epilepsi hastalığının tedavisi var mı?			
1. Evet	63	50.8	77.98
2. Hayır	34	27.4	53.31
3. Bilmiyorum	27	21.8	37.96
	$X^2 (27.351), df=2, p=0.01$		
5. Epilepsi kalıtsal bir hastalık mıdır?			
1. Evet	33	26.6	62.30
2. Hayır	59	47.6	68.48
3. Bilmiyorum	32	25.8	51.67
	$X^2 (4.688), df=2, p=0.01$		
6. Epilepsi hastalığı ömür boyu sürer mi?			
1. Evet	54	43.5	53.69
2. Hayır	33	26.6	88.94
3. Bilmiyorum	37	29.8	51.77
	$X^2 (25.191), df=2, p=0.01$		
7. Epilepsi hastası bilincini kaybetmeden nöbet geçirebilir mi?			
1. Evet	30	24.2	78.82
2. Hayır	52	41.9	74.78
3. Bilmiyorum	42	33.9	35.64
	$X^2 (36.866), df=2, p=0.01$		
8. Aşağıdakilerden hangisi Epilepsi (Sara) nöbetinde yapılan ilkyardım uygulamalarından biridir?			
1. Hasta bir yerini çarpmasın diye gerekirse bağlanmalıdır	11	8.9	35,14
2. Hastanın kendine gelmesi için kolonya koklatılır	6	4.8	25,92
3. Kilitlenmiş çene açılır	56	45.2	57,40
4. Kriz kendi sürecini tamamlamaya bırakılır	51	41.1	78,30
	$X^2 (24,347), df=3, p=0.01$		
9. Epilepsi (Sara) nöbetiyle ilgili yazılanlardan hangisi yanlıştır?			
1. Uzun süreli açlık, uykusuzluk, aşırı yorgunluk sara krizinin ortaya çıkmasına neden olabilir	14	11.3	27.25
2. Hastada normalde olmayan kokuları alma, adale kasılmaları gibi ön belirtiler oluşur	9	7.3	45.00
3. Sara hastaları kriz geçirirken kendilerini koruyarak yere düşerler	83	66.9	74.55
4. Bazen hasta bağırsık şiddetli ve ani bir şekilde bilincini kaybeder	16	12.9	41.91
	$X^2 (31.332), df=4, p=0.01$		
10. Epilepsi'de hangi pozisyonu vermek uygundur?			
1. Yavaşça yüzüstü	7	5.6	31.21
2. Yavaşça oturur pozisyon	11	8.9	49.00
3. Yavaşça ayağa kaldırmak gerekir	1	0.8	32.50
4. Yavaşça yan pozisyon verilmelidir	104	83.9	66.88
	$X^2 (12.032), df=4, p=0.01$		
Toplam	124	100.0	

Çalışmamızda öğretmenlerin %75.8'i epilepsiyi tanımlayabilmişlerdir. %36.3'ü epilepsinin belirtisi olarak ağızdan tükürük ve salya akmasını tanımlamış, %11.3'ü de epilepsiye beyindeki bazı damar ve enfeksiyon hastalıklarının neden olduğunu ifade etmiştir. Epilepsinin tedavisinin olup olmadığı sorusuna, %27.4'ünün "hayır" cevabı verdiği tespit edilmiştir. %47.6'sının epilepsinin kalıtsal bir hastalık olmadığı, %43.5'inin epilepsinin ömür boyu sürdüğü ve %33.9'unun da epilepsi hastasının bilincini kaybetmeden nöbet geçirip geçirmediğini bilmediği tespit edilmiştir. Öğretmenlerin %45.2'si epilepsi nöbeti esnasında kilitlenmiş çenenin açılması gerektiğini, %83.9'u yavaşça yan pozisyon verilmesi gerektiğini, %12.9'unun bazen epilepsi hastalarının bağırarak şiddetli ve ani bir şekilde bilincini kaybetmesinin yanlış olduğunu söylemişlerdir. Millogo ve Siranyan'ın yaptığı öğretmenlerin epilepsi hastalığı hakkındaki bilgileri ve yaklaşımlarıyla ilgili çalışmada 260 öğretmenin %98'i epilepsi hastalığını duymuş ancak %43.2'si epilepsiyi santral sinir sistemi bozukluğuyla ilişkilendirmiş. %85.8'i epilepsiyi sadece konvulziv kasılma ve bilinç kaybıyla karakterize olduğunu belirtmiş ve ancak %57'si absansla ilgili bulgulardan bahsetmiş. Öğretmenlerin en az %40'ı yanındaki nesneleri uzaklaştırmak, başını korumak ya da hastaneye götürmek gibi nöbet esnasında yapılması gereken ilk yardım konusunda bazı bilgilere sahipmiş.

[38] Lee ve ark.nın çalışmasında da %65.4'ü nöbet bitene kadar beklenmesini ifade etmişlerdir.[19] Young ve ark.nın Kanadalı kolej öğrencilerinin epilepsi bilgi ve eğilimlerini inceledikleri çalışmada; öğrencilerin %91'i epilepsi hakkında okumuş veya duymuş, sadece yarısı epilepsinin kalıtsal olabileceğini belirtmiştir. Büyük kısmı ise epilepsinin beyin tümörleri, doğum defektleri ve inme nedeni ile gelişebileceğini söylemiş. %87'si epileptik atağı konvulziv hareketlerle tanımlasa da büyük kısmı hafıza bozukluğu veya davranış değişikliği ile ortaya çıkabileceğini kabul etmemiş.[36] Ab Rahman'ın Malezya üniversitesi öğrencilerinde yaptığı çalışmada 289 öğrencinin %86.5'i epilepsi hastalığını duymuş ve %55.6'sı epileptik nöbet görmüş. Sadece %30.7'si epilepsinin nedenlerini bildiğini söylerken, %5.3'ü doğaüstü şeylerin neden olduğunu söylemiş. Katılımcıların %66.9'u kalıtsal olduğunu söylerken, %4.9'u bulaşıcı olduğunu belirtmiş. %80.3'ü nöbet esnasında nasıl yardım edileceğini bilmediğini belirtmiştir.[37] Malezya'daki üniversite öğrencilerine uygulanan ankette %60'ı, Burkina Faso'daki öğretmenlerin %7.7'si ve Ürdün'deki öğretmenlerin %45.2'si epilepsi hastalığının kalıtsal olduğunu belirtmiştir. [30,37,38] Bozkaya'nın çalışmasında da öğrencilerin dörtte biri epilepsinin bulaşıcı bir hastalık olduğunu düşünmüşlerdir.[35] Çalışma sonuçlarıyla literatür sonuçları örtüşmektedir.

Çalışmamızda öğretmenlerin bilgi puanı ile cinsiyet (Z :-,702, $p=0.01$), medeni durum (Z :-,105, $p=0.01$), hizmet yılı (X^2 [7.881], $df=6$, $p=0.01$), öğretmenlerin branşı (X^2 [7.775], $df=4$, $p=0.01$) arasında anlamlı ilişki olmadığı tespit edilmiştir (Tablo 1). Öğretmenlerin hizmet yılına ($f=1.169$, $p=.327 > 0.05$) ve branşına göre epilepsi bilgi puanı değişmemektedir ($f=1.169$, $p=.327 > 0.05$). Uygulanan Tukey HSD testi sonucunda Epilepsi hastalığıyla karşılaşmayan öğretmenler ile karşılaşan öğretmenlerin bilgi puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p=0.481 > 0.05$). Aktaş'ın çalışmasında epilepsi bilgi puanı ile cinsiyet, çalışma yılı, yaş arasında anlamlı ilişki bulunamamış,[34] fakat çalışmamızdaki gibi (sekizinci soru) acil uygulamalara yönelik bilgi düzeyleri ve uygulamaları arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur. Lee ve ark.nın[19] çalışmasında ise epilepsi hakkında bilgi puanı ile medeniyet arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin epilepsi hakkındaki bilgi durumlarının belirlenmesi amacı ile gerçekleştirmiş olduğumuz bu çalışmadan elde edilen bulgulara göre, öğretmenlerin epilepsi ile ilgili yeterli bilgilere sahip olmadıkları ve bu eksikliklerinin de farkında olarak eğitim ihtiyaçlarını dile getirdikleri belirlenmiştir. Bu yetersizlik durumu bütün branşlarda karşımıza çıkmaktadır.

Bu doğrultuda;

- Öğretmen yetiştiren okullarımızın müfredatlarında ilk yardım ile ilgili derslerin uygulamalı olarak yer alması,
- Özel ve yatılı okullarda olduğu gibi diğer ilköğretim okullarının tümünde revir kurulması ve buralarda görev yapacak en az bir sağlık personelinin bulundurulması,
- Çocuk, aile, okul ve toplumun epilepsi hakkında bilgilendirilmesi önerilmektedir.

Kaynaklar

1. Bora İ. Epilepsi. İçinde: Oğul E, editör. Klinik nöroloji. 1. baskı. Bursa: Nobel-Güneş; 2002. s. 131-57.
2. Jacoby A, Snape D, Baker GA. Epilepsy and social identity: the stigma of a chronic neurological disorder. *Lancet Neurol* 2005;4(3):171-8.
3. Şenol, G M, Gün İ, Saraçoğlu M. Hasta bakış açısı: Epilepsi hakkında bilgi ve anlayış. *Nobel Med* 2011;7(1):94-101.
4. Türkbay T, Akın R, Söhmen T. Epilepsili çocuklarda bilişsel, davranışsal ve duygusal sorunların gözden geçirilmesi. *Epilepsi* 2000;6(1):22-7.
5. Kutlutürk S, Fesci H. Epilepside ilk yardım nasıl olmalı? *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2006;9(3):98-104.
6. A Guide to Epilepsy. http://www.epilepsyscotland.org.uk/agu-ideito/epilepsy/aguide_7.htm (Erişim Tarihi: 6.02.2013).

7. Görgülü Ü, Fesci H. Epilepsi ile yaşam: Epilepsinin psikososyal etkileri. *Göztepe Tıp Dergisi* 2011;26(1):27-32.
8. Millî Eğitim Bakanlığı Acil Sağlık Hizmetleri. Diğer acil durumlarda ilk yardım. Ankara: 2011.
9. T.C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü İlk Yardım ve Acil Sağlık Hizmetleri Daire Başkanlığı Temel İlk Yardım Uygulamaları Eğitim Kitabı. Ankara: 2007.
10. Austin JK, MacLeod J, Dunn DW, Shen J, Perkins SM. Measuring stigma in children with epilepsy and their parents: instrument development and testing. *Epilepsy Behav* 2004;5(4):472-82.
11. Erkan M., Göz F. Öğretmenlerin ilk yardım konusundaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2006;9(4):63-8.
12. Genç Ü. Samsun İl Merkezindeki Lise ve Dengi Okullarda Çalışan Öğretmenlerin İlk Yardım Konusundaki Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi. *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı. [Yüksek Lisans Tezi]* Samsun: 2009.
13. Ateş Ç. Gaziantep İli Merkeze bağlı İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin İlk Yardım Uygulamalarına İlişkin Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Programı. Gaziantep: 2005.*
14. Başer M, Çoban S, Taşçı S, Sungur G, Bayat M. Evaluating first-aid knowledge and attitudes of a sample of Turkish primary school teachers? *Journal of Emergency Nursing* 2007;33(5):428-32.
15. Yaman S, Arıkan D, Çelebioğlu A, Özyazıcıoğlu N, Güdücü F. Öğretmenlerin Epilepsiye İlişkin Bilgileri ve Davranışları. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2001;4(1):18-24.
16. Şahin A. Karaman İl Merkezindeki Beden Eğitimi Öğretmenlerinin ve Sınıf Öğretmenlerinin İlk Yardım Konusundaki Bilgi Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı. [Yüksek Lisans Tezi]* Karaman: 2011.
17. Bölükbaş N, Kahraman A. N, Karaman Y, Kalaycı G. Ordu ili kız meslek lisesi çocuk gelişimi bölümü son sınıf öğrencilerinin çocuklara yönelik ilk yardım uygulamaları ile ilgili bilgi düzeyleri. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2007;10:3.
18. Li F, Jiang F, Jin X, Qiu Y, Shen X. Pediatric first aid knowledge and attitudes among staff in the preschools of Shanghai, China. *BMC Pediatr* 2012;12:121.
19. Lee H, Lee SK, Chung CK, Yun SN, Choi-Kwon S. Familiarity with, knowledge of, and attitudes toward epilepsy among teachers in Korean elementary schools. *Epilepsy Behav* 2010;17(2):183-7.
20. Yıldız H. İlköğretim Öğretmenlerinin Epilepsi ve Astım Konusundaki Algıları ve Kısa Süreli Bilgilendirmenin Epilepsi Algısına Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik ABD Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği. [Yüksek Lisans Tezi]* Konya: 2003.
21. Avcı Ö, Bayat M, Elmalı F. Epilepsili Çocuk ve ebeveynlerinin yaşadıkları güçlükler ve etkilenimleri. *Türkiye Klinikleri J Nurs Sci* 2011;3(1):1-8.
22. Coşkun Y. Epilepsili çocuğa sahip anne ve babaların yaşam kalitesi. *Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı. [Yüksek Lisans Tezi]* Kayseri: 2005.
23. Aydemir N, Ünsal P, Özkara Ç. Epilepsisi olan bireylerin epilepsiye dair sahip oldukları tutum, bilgi ve bilgi kaynakları. *Epilepsi* 2011;17(3):90-6.
24. Nayir T, Uskun E, Türkoğlu H, Uzun E, Öztürk M, Kısioğlu AN. Isparta il merkezinde görevli öğretmenlerin ilkyardım bilgi düzeyleri ve tutumları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 2011;18(4):123-7.
25. Yurumez Y, Yavuz Y, Sağlam H, Köken R, Tunay K. Evaluation of the level of knowledge of first aid and basic life support of the educators working in preschools. *Academic emergency medicine journal* 2007;5(3):17-20.
26. Aydın K, Yıldız H. Teachers' perceptions in central Turkey concerning epilepsy and asthma and the short-term effect of a brief education on the perception of epilepsy. *Epilepsy Behav* 2007;10(2):286-90.
27. Bildik F, Kılıçaslan İ, Doğru C, Keleş A, Demircan A. The need for first aid awareness among candidate teachers. *Turkish Journal of Emergency Medicine* 2011;11(4):166-70.
28. Hırça N. Does teachers' knowledge meet first aid needs of Turkish schools? Review of Turkish literature. *Journal of European Education* 2012;2(2):16-23.
29. Aygün B. Erzurum İl Merkezinde 7-16 Yaş Okul Çağı Çocuklarında Epilepsi Prevalansının Araştırılması. *Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı [Uzmanlık Tezi]* Erzurum: 2010.
30. Alkhamra H, Tannous A, Hadidi M, Alkhateeb J. Knowledge and attitudes toward epilepsy among school teachers and counselors in Jordan. *Epilepsy Behav* 2012;24(4):430-4.
31. Njamnshi AK, Tabah EN, Bissek AC, Yepnjo FN, Kuete C, Angwafor SA, et al. Knowledge, attitudes and practice with respect to epilepsy among secondary school students in the Kumbo West Health District - North West Region- Cameroon. *Epilepsy Behav* 2010;18(3):247-53.
32. Demirci S, Dönmez CM, Gündoğar D, Baydar CL. Public awareness of, attitudes toward, and understanding of epilepsy in Isparta, Turkey. *Epilepsy Behav* 2007;11(3):427-33.
33. Alçı E, Özgür S. Epilepsili çocuğu olan ailelerin okul yaşantısına ilişkin karşılaşılan güçlükler. C. Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 1997;1(1):65-73.
34. Aktaş NÖ. Öğretmenlerin epilepsi, diyabet ve astımı olan çocukların acil durumlarına yönelik yaklaşımları. *İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, İstanbul: 2001.*
35. Bozkaya O.İ. Ankara İlindeki Üç İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Epilepsiye Yaklaşımı ve Hastalık Hakkındaki Bilgi Düzeyleri. *Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı. [Uzmanlık Tezi]* Ankara: 2006.
36. Young GB, Derry P, Hutchinson I, John V, Matijevic S, Parrent L, et al. An epilepsy questionnaire study of knowledge and attitudes in Canadian college students. *Epilepsia* 2002;43(6):652-

- 8.
37. Ab Rahman AF. Awareness and knowledge of epilepsy among students in a Malaysian university. *Seizure* 2005;14(8):593-6.
38. Millogo A, Siranyan AS. Knowledge of epilepsy and attitudes towards the condition among schoolteachers in Bobo-Dioulasso (Burkina Faso). *Epileptic Disord* 2004;6(1):21-6.
39. Akman S. Epileptik nöbet geçiren sağlıklı çocuğu olan annelerin tükenmişlik düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Uygulamalı Psikoloji) ABD [Yüksek Lisans Tezi] Ankara: 2006.
40. Fazlıoğlu K, Hocaoglu Ç, Sönmez M. Çocukluk çağı epilepsisinin aileye etkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar / Current Approaches in Psychiatry* 2010;2(2):190-205.
41. Serdaroğlu A, Ozkan S, Aydın K, Gücüyener K, Tezcan S, Aycan S. Prevalence of epilepsy in Turkish children between the ages of 0 and 16 years. *J Child Neurol* 2004;19(4):271-4.